

COMISIA PENTRU STUDIAREA ȘI APRECIEREA REGIMULUI COMUNIST TOTALITAR DIN REPUBLICA MOLDOVA

RAPORT ANALITIC

**Excelenței Sale,
Domnului Mihai GHIMPU,
Președinte interimar al Republicii Moldova,
Președinte al Parlamentului Republicii Moldova**

La 14 ianuarie curent, prin Decretul Președintelui interimar al Republicii Moldova, a fost formată Comisia pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova.

În urma valorificării istoriografiei din perioada comunistă și postcomunistă, a literaturii istorice apărute în străinătate, precum și a unui vast volum de documente de arhivă, multe dintre care au fost accesate în premieră, Comisia a propus o sinteză cuprinzătoare asupra epocii totalitare comuniste cuprinse între anii 1917 / 1924 și 1991. Această epocă are ca puncte de reper instaurarea dictaturii comuniste în Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească (R.A.S.S.M.) din cadrul Ucrainei Sovietice, în stânga Nistrului, transplantul de sistem comunist pe malul drept al Nistrului, în Basarabia, în 1940, odată cu ocuparea militară a acestui teritoriu de către mașina de război a Uniunii Sovietice, reocuparea acestui teritoriu în 1944, restabilirea și consolidarea regimului totalitar de tip sovietic, anchilozarea și năruirea acestuia odată cu ieșirea din captivitatea comunistă a popoarelor însetate de libertate și prăbușirea U.R.S.S. în 1991.

Potrivit constatărilor Comisiei, experimentul bolșevic totalitar a fost inițiat pe malul stâng al Nistrului,

12 Limba ROMÂNĂ

ca parte a U.R.S.S., în timp ce pe malul drept, în Basarabia românească, se puneau bazele unei democrații incipiente, astfel că Nistrul a despărțit nu atât două maluri sau două state, cât două sisteme: unul democratic și altul totalitar. Secolul XX a demonstrat că totalitarismul nu numai că este incompatibil cu valorile democratice, el este dușmanul de moarte al democrației. Un regim totalitar reprezintă antipodul unei democrații. Acest regim este unul opresiv și represiv, cu o ideologie de stat oficială, care se sprijină pe un singur partid politic, așa-numitul partid unic, în frunte cu „marele conducător”, pe o poliție secretă omniprezentă și care deține monopolul asupra economiei, culturii și informației. În pornirea dictaturii bolșevice de a întemeia o lume nouă, bazată pe criteriile de clasă și pe ura de clasă, fostei Republici Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești i s-a rezervat un rol aparte. Formarea acestei entități la frontiera pe Nistru cu România trebuia să servească planurilor sovietice de anexare a Basarabiei și, în același timp, să contribuie la extinderea spațiului revoluției mondiale proletare în direcția Balcanilor. O serie de mărturii documentare din cele mai diverse probează cu toată claritatea atitudinea ostilă și agresivă a regimului bolșevic și a Internaționalei a III-a Comuniste față de Basarabia românească, intenția exportului de revoluție pe orice căi posibile. Deși prezentată ca o entitate de stat autonomă, R.A.S.S. Moldovenească a fost în realitate un „cap de pod” în planurile expansioniste sovietice, evoluând din 1924 până în 1940 spre îngustarea drastică a caracteristicilor proprii unei pretinse entități de stat, spre statutul unei regiuni obișnuite a Ucrainei Sovietice.

În R.A.S.S.M., ca peste tot în U.R.S.S., puterea partidului unic bolșevic a aparatului de partid și administrativ se baza pe o sumă de principii care încălcau brutal drepturile fundamentale ale omului. Între acestea fiind: anularea proprietății private și „socializarea” mijloacelor principale de producție și a produsului muncii, un vast aparat represiv pentru constrângerea cetățenilor și menținerea puterii, inhibarea personalității, conștiinței și inițiativei civice, un sistem de control total și denunț general, izolarea de lumea externă. La acestea se adaugă: atribuirea unui rol hipertrofiat ideologiei comuniste și promovarea unei multitudini de falsuri și mituri, în scopul educării maselor în spiritul credinței oarbe în „conducătorul” unic, în „justețea” liniei partidului și infailibilității acestuia, propaganda privind caracterul temporar al greutăților, datorate „uneltirilor” dușmanilor interni și externi ai statului sovietic, promisiunea mincinoasă privind „raiul comunist”, care urma să fie construit cât de curând.

Regimul totalitar bolșevic a transformat republica autonomă de peste Nistru într-un adevărat poligon pentru efectuarea celor mai oribile experimente politice, sociale, economice, culturale și identitare. Comisia a efectuat o radiografie a acestor politici și practici totalitare, derulate în anii 1924-1940 în R.A.S.S. Moldovenească, și a evaluat natura și costurile lor.

Colectivizarea forțată de la începutul anilor '30, prin aplicarea constrângerii și violenței în raporturile dintre regimul bolșevic și țărănime, prin instrumentarea unor măsuri administrative și de excomunicare împotriva țăranilor înstăriți, prin asmuțirea țăranilor săraci și mijlocași împotriva așa-numitor „culaci”, s-a soldat cu anularea proprietății private la sat, cu un nou război civil împotriva țăranilor, cu foametea înspăimântătoare din anii 1932-1933. La 7 august 1932, când foametea făcea ravagii în Ucraina, intra în vigoare faimoasa Lege „despre cele cinci spice de grâu”, în redacția lui I. Stalin, care chiar și pentru cele mai mici furturi prevedea împușcarea și, doar în cazuri destul de rare, era prevăzută o pedeapsă mai „blândă” – 10 ani de închisoare. Legea a lovit sălbatic în țărani înfomețați care, în situația disperată în care s-au pomenit din cauza politicilor criminale de rechiziție, erau condamnați să recurgă la furtul din averea colhozurilor, pentru a se salva de la moarte. La 27 decembrie 1932 a fost instituit sistemul de pașapoarte sovietice, dar numai pentru populația urbană, nu și pentru țărani, care erau condamnați să moară în satele lor, rămase fără nicio rezervă de cereale.

Foametea cumplită, represiunile și deportările operate de autoritățile comuniste au generat un exod masiv de populație – fuga peste Nistru, în România. Pentru curmarea acestui exod, care constituia o dovadă concludentă a eșecului catastrofal al politicilor promovate de autoritățile comuniste, s-a recurs la fortificarea pazei frontierei sovietice, însoțită de utilizarea armelor contra transfugilor înfomețați. În 1932, Comitetul pentru Ajutorarea Refugiaților Transnistrieni a expediat Ligii Națiunilor un memoriu în care se menționa: „...Neavând din ce alege, ei își părăsesc pământurile și căminele lor strămoșești și în disperarea oarbă de a-și salva singura avere ce le-a mai rămas pe lume, darul lui Dumnezeu – viața, se aventurează să fugă peste Nistru, în România. ...Regimul sovietic însă nu știe de milă și astfel moldovenii fugari sunt împușcați în masă cu mitralierele cu zecile, cu sutele, fără nicio cruțare pe tot lungul Nistrului...”

Numărul victimelor foametei din anii 1932-1933 din R.A.S.S.M. n-a fost stabilit, deocamdată, cu exactitate, fiind vorba de zeci de mii de oameni.

Marea epurare din anii '30 din U.R.S.S. a lovit din plin și în R.A.S.S. Moldovenească. Mecanismul terorii în masă nu făcea distincții între victime, nu admitea indulgențe. Sub ghilotina așa-numitei „Troici speciale” au căzut, unii după alții, țărani, intelectuali, muncitori, preoți, oameni nevinovați, care nu au avut parte nici de un proces de judecată, nici de o înmormântare creștinească. Victime deveneau înșiși responsabilii din ierarhiile de partid și administrative. Originea socială „burgheză”, statutul de „culac”, întreținerea contactelor cu rudele din „țările capitaliste” serveau drept capete de

14 **Limba ROMÂNĂ**

acuzare ca „dușman al poporului” la adresa oricui. Răspunzând comandamentelor politice ale Partidului Comunist, organele de represiune ale regimului se întreceau să condamne nu pentru infracțiuni reale, ci pentru infracțiuni inventate, nesocotind legile și dreptul uman, semănând în urma lor moarte, durere și umilință.

Comisia a demonstrat că regimul totalitar comunist se face responsabil de crime culturale, împotriva spiritului și identității moldovenilor de peste Nistru și, ulterior, după 1940, a celor din Basarabia, prin impunerea unei „limbi” literare moldovenești contrafăcute, conform unor principii aberante „de clasă”, și prin inventarea, în lipsa oricăror resorturi istorice și etnoculturale, a unei „națiuni” moldovenești, distincte de cea română. Regimul comunist se face vinovat de reprimarea și mutilarea conștiinței noastre naționale, de suprimarea spiritului nostru liber, de orchestrarea unui război cultural, identitar, propagandistic și informațional în toată legea împotriva fraților de pe cele două maluri ale Nistrului, împotriva fraților de pe cele două maluri ale Prutului, cu consecințe dramatice pentru integralitatea noastră lingvistică și etnoculturală. Or, nimic nu poate fi mai tragic decât un război între frați, nimic nu poate fi mai criminal.

În 1989, când s-au împlinit 50 de ani de la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial, Congresul Deputaților Poporului din U.R.S.S. a condamnat semnarea Protocolului adițional secret sovieto-nazist din 23 august 1939 prin care se delimitau sferile de influență din Estul Europei pe contul unor terțe țări, declarându-l caduc din momentul semnării. La 23 iunie 1990 Sovietul Suprem al R.S.S. Moldovenești a denunțat pactul sovieto-nazist și protocolul adițional secret și consecințele lui pentru Basarabia și Nordul Bucovinei. Reiterând această poziție, în baza unor analize și date riguros documentate, Comisia subliniază că la 28 iunie 1940 U.R.S.S. a comis un atentat asupra integrității teritoriale a României, un act de ocupație militară și politică a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța, contrar voinței populației din aceste teritorii, prin dictat și amenințarea cu recurgerea la forță, un act nedrept de anexiune teritorială. În teritoriile anexate cu forța la U.R.S.S. s-a realizat piesă cu piesă un transplant de sistem sovietic, s-a reprodus regimul terorii, al propagării urii de clasă și al ideologiei inumane a Partidului Comunist unic. Formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, printr-o decizie arbitrară formală a Sovietului Suprem al U.R.S.S., în afara teritoriului național și reducerea la tăcere a voci oamenilor, prin desconsiderarea literei Constituției sovietice, care nu prevedea dreptul U.R.S.S. de a forma noi republici, ci doar de a admite în federația sovietică, a fost o consecință directă a acestui act de ocupație. Ruperea în bucăți a Basarabiei, a teritoriului și a corpului uman concrescut de secole cu spațiul dintre Prut și Nistru, în contradicție cu adevărul istoric și cu realitățile etnice existente în acea vreme, se înscrie în seria de acte

abuzive comise de regimul totalitar comunist împotriva unei mari colectivități de oameni.

Comisia a constatat că în 1940-1941 în Basarabia au fost repetați anii 1937 și 1938, anii Marii Terori din Uniunea Sovietică, reluați apoi în anii post-belici. Organele sovietice de represiune au lovit cu bestialitate în puținii intelectuali și fruntași ai vieții publice rămași între Prut și Nistru, condamându-i la ani grei în gulagurile staliniste, soarta scriitorului Nicolai Costenco servind drept exemplu dramatic al modului în care Sovietele au urmărit să anihileze cugetul liber, au efectuat execuții sumare, dosind urmele asasinării a sute și mii de oameni nevinovați în subsolurile NKVD-ului sau în gropile cu var. Omorurile în masă, impunerea unor taxe și impozite sufocante țăranilor, prigoana preoților și Bisericii, anularea limbii române și interzicerea alfabetului românesc, inversarea scării valorilor și instaurarea unei atmosfere de frică și teroare generalizate au fost alte efecte ale actului de ocupație sovietică din 28 iunie 1940.

În urmă cu aproape 70 de ani, în noaptea de 12 spre 13 iunie 1941, plânsetul și jalea s-a așternut peste Basarabia. Fruntea comunităților locale, pilonii de rezistență din tată în fiu ai satelor noastre moldovenești, ucrainenești, găgăuze, bulgărești, ruse sau mixte, ai târgușoarelor evreiești, familii întregi, bărbați, femei, copii și bătrâni, din Basarabia și până în Nordul Bucovinei, au fost urcați cu baionetele la spate în vagoanele de vite și duși spre întinsurile Siberiei, de unde mulți nu s-au mai întors. Documentele de arhivă consultate de membrii Comisiei relevă date cutremurătoare: până și noi-născuții în „bou-vagonul” sovietic erau trecuți, alături de părinții lor, pe lista „dușmanilor poporului” (!...). Operațiunea de deportare a fost inițiată, autorizată și supervizată de Biroul Politic al C.C. al PC(b) din toată Uniunea, iar structurile de partid, de Securitate și de Interne ale U.R.S.S. și ale R.S.S.M. au fost baza logistică a mecanismului represiv. Cu regret, o parte din executanții operațiunii de deportare din 12-13 iunie 1941 au fost recrutați dintre localnici, în marea lor majoritate, delatori și oportuniști, elemente de clasă, care urmăreau un beneficiu strict personal.

La indicațiile exprese ale Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S., Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. și al Ministerului Securității de Stat al U.R.S.S., mașina totalitară sovietică de tocat oameni și popoare va mai lovi încă de două ori în plină forță în populația din R.S.S. Moldovenească: la 6 iulie 1949, în urma adoptării Hotărârii strict secrete a Consiliului de Miniștri al R.S.S.M. nr. 509 din 28 iunie 1949 cu privire la deportarea din R.S.S. Moldovenească a familiilor chiaburilor, foștilor moșieri și a marilor comercianți, și la 1 aprilie 1951, în baza Hotărârii Consiliului de Miniștri al R.S.S.M. din 24 martie 1951 cu privire la confiscarea și utilizarea averii celor deportați de pe teritoriul R.S.S. Moldovenești, fiind vizat așa-numitul „contingent an-

16 Limba ROMÂNĂ

tisovietic” al confesiunii „Martorii lui Iehova”. Operațiunile de deportare au fost planificate de organele de represiune ca niște operațiuni militare în toată regula împotriva populației civile. Culmea justiției de tip sovietic a fost că oamenii mai întâi erau ridicați de la vetrele lor, deportați dincolo de munții Ural, după care li se dresau dosare penale de „dușmani ai poporului”(!). Creierul acestor „crime împotriva umanității”, după cum le-a calificat Sovietul Suprem al R.S.S. Moldova la 23 iunie 1990, a fost conducerea de partid, factorul oficial împuternicit cu luarea unei decizii – Consiliul de Miniștri al R.S.S.M., iar executanți – organele de securitate, de interne și de justiție ale U.R.S.S. și ale R.S.S.M.

Comisia pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar a evaluat numărul persoanelor deportate și supuse represiunilor în anii 1929-1951 la peste 90 de mii de persoane.

Un efect scontat al deportării din 1949 a fost înregimentarea accelerată și masivă a țăranilor în colhozuri, așa-numita colectivizare sau „ofensivă decisivă a socialismului asupra satului” dintre Prut și Nistru. Legarea țăranului de glia colhoznică, prin dictatul regimului bolșevic, a avut drept urmare lichidarea proprietății private și pierderea sentimentului de inițiativă economică la sate, deștărănirea și dezmoștenirea clasei țăranilor. Odată cu încheierea colectivizării, a fost instituit un mecanism special al relațiilor de producere și repartiție, mecanism care permitea statului sovietic să controleze în totalitate producția agricolă, țăranii primind de la stat doar minimul necesar pentru a supraviețui și a munci din greu pe terenurile colhoznice.

Concluziile Comisiei atestă că foametea cumplită din anii 1946-1947 nu a fost o consecință nemijlocită a secetei, ci a politicii economice și sociale a regimului totalitar comunist față de populația din R.S.S. Moldovenească, a sistemului sovietic de acces la produsele alimentare. Conform datelor statistice acumulate de Comisie, în urma foametei au decedat circa 200 de mii de oameni. Vina pentru decesele în masă din cauza foametei revine atât lui I. Stalin și conducerii sovietice de la Kremlin, cât și Biroului C.C. al P.C.(b) din toată Uniunea pentru R.S.S. Moldovenească, președinte – V. Ivanov, Comitetului Central al P.C.(b) din Moldova în frunte cu prim-secretarul N. Salogor, Consiliului de Miniștri al R.S.S.M., în frunte cu președintele acestuia, N. Coval, împuternicitului Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. pentru colectările de cereale în R.S.S.M., A. Sâci, altor responsabili din structurile de partid și administrative, care au decis destinul oamenilor simpli. Anume vârfurile Partidului Comunist se fac vinovate de rechiziționarea inumană a ultimelor produse agricole, rămase prin podurile caselor, lăsând familiile înfometate, fără o fărâmă de pâine pe masă, ceea ce a constituit cauza principală a îmbolnăvirilor și deceselor în masă. Prin politica promovată în anii 1946-1947, ca și în anii următori, autoritățile sovietice ignorau

cu desăvârșire viața și dreptul la viață al omului, normele morale fundamentale, obligatorii pentru instituțiile unui stat. Foametea din R.S.S.M. a fost un fenomen provocat prin politica regimului comunist, a fost o crimă monstruoasă de care acesta se face direct vinovat. Pentru această crimă, comisă premeditat împotriva populației pașnice, a copiilor și bătrânilor, a oamenilor în plină vârstă, de toate etniile și confesiunile, regimul totalitar comunist trebuie condamnat moral, politic și juridic.

Activitatea desfășurată de Comisia pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar este (și) un prilej pentru omagierea personalităților care au reprezentat onoarea și demnitatea noastră în acele vremuri de teroare. Primele manifestări de rezistență antisovietică s-au înregistrat îndată după ocuparea Basarabiei la 28 iunie 1940. O mărturie în acest sens sunt acțiunile de rezistență ale membrilor organizației clandestine a unor tineri din Orhei, care au militat împotriva ocupantului sovietic, în apărarea libertății, limbii române și valorilor noastre naționale. Pe parcursul anilor 1945-1953, pe teritoriul raioanelor Bravicea, Călărași, Cornești, Chișcăreni, Chiperceni, Orhei, Râșpopeni, Rezina, Susleni, Sângerei, Telenești a fost



Filimon Bodiș (în dreapta)
împreună cu soția Olimpiada și fiica Iulia

înregistrat un număr considerabil de acțiuni armate împotriva instituțiilor de stat și a activiștilor locali, întreprinse de către membrii grupului în frunte cu faimosul Filimon Bodiș, de către organizațiile clandestine „Armata Neagră” și „Partidul Democrat Agrar”. Una dintre cele mai mari și mai bine organizate formațiuni de rezistență antisovietică în zonele rurale, „Partidul

18 Limba ROMÂNĂ

Democrat Agrar”, a activat (în anii 1950-1953) sub conducerea lui Simion Zlatan, originar din satul Popenchi, Râbnița, și Vasile Odobescu, originar din satul Cuizăuca, Chiperceni. La Soroca s-a înfiripat organizația „Arcașii lui Ștefan”, în raioanele Chișinău, Hâncești și Cărpineni a activat o altă organizație conspirativă anticomunistă – „Partidul Libertății”, iar la Bălți – „Uniunea Democratică a Libertății”. Combatanții căzuți pradă organelor de represiune au fost condamnați la moarte sau la privațiune îndelungată de libertate, iar propaganda comunistă a urmărit să-i compromită și să le șteargă numele din memoria noastră colectivă. Astăzi a sosit momentul să ne plecăm fruntea în memoria acestor oameni simpli, al căror efort și sacrificiu manifestate în înclăștarea inegală, de moarte, cu regimul comunist pentru libertatea și demnitatea umană este impresionant.

Nu trebuie să-i uităm nici pe cei care, în bătălia cu obscurantismul și cenzura sovietică, i-au readus în manualele școlare pe Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Ion Creangă, au afirmat latinitatea limbii, culturii și ființei noastre naționale într-o epocă în care orice gest în acest sens era pasibil de excomunicarea din sânul societății sau de pedeapsa cu ani grei de privațiune de libertate. Un Panteon al istoriei și culturii noastre ar trebui să-i includă pe Vasile Coroban, George Meniuc, Grigore Vieru, Vlad Ioviță, Vasile Vasilache, Ion Vasilenco, Gheorghe Vodă, Mihai Grecu, Emil Loteanu, Lidia Istrati, Ion Vatamanu și mulți alții. Un exemplu de verticalitate intelectuală, de rezistență prin cultură și de apărare a limbii noastre române îl reprezintă operele scriitorilor: Ion Druță, Dumitru Matcovschi, Mihai Cimpoi, Serafim Saka, Petru Cărare, Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Valentin Mândăcanu, Vladimir Beșleagă și alții. Fapta temerară a muncitorului Gheorghe Muruziuc care, în noaptea de 28 iunie 1966, a arborat Tricolorul deasupra fabricii de zahăr din Alexândreni, raionul Sângerei (rămas acolo timp de 5 ore), protestul Liliei Neagu și Asei Andruh din 1970 împotriva rusificării și deznaționalizării, activitatea Frontului Național Patriotic de eliberare de sub ocupația sovietică, din care făceau parte Alexandru Usatiuc-Bulgăr și colaboratorii săi apropiați Gheorghe Ghimpu și Valeriu Graur, alte manifestări cu caracter civic și național, precum și mișcarea de emancipare națională din anii '80 punctează o linie de rezistență, atât cât a fost, care trece ca un fir roșu prin toată perioada sovietică. Meritul acestor personalități este imens: ele ne-au ținut trează conștiința noastră de sine, ne-au învățat că dincolo de nevoia omului de adaptare la mediu și la condițiile înconjurătoare, după cum au procedat mulți dintre noi, există valori și idealuri perene.

În vremurile grele ale inchiziției comuniste ne-am potolit setea de adevăr, ținându-ne urechea strâns lipită de aparatele de radio pentru a prinde undele „Europei Libere”, BBC-ului, ale Radio Vatican și Radio Libertatea. Nimeni și nimic nu a putut să ne forțeze să renunțăm la nevoia de a ne

rupe din universul carceral spiritual, nici regimul cu toată armata sa de opresiune, nici un asemenea „campion al deznaționalizării”, ca Ivan Bodul, prim-secretar al C.C. al P.C.M. în anii 1961-1980.

În centrul investigațiilor Comisiei s-au aflat și aspectele sociale și economice ale evoluțiilor din R.S.S. Moldovenească. Comisia nu a trecut cu vederea procesele de industrializare și urbanizare sau cadrul de asistență socială oferit din partea statului sovietic cetățeanului simplu. Concluziile Comisiei relevă faptul că industria R.S.S.M. devine total dependentă de centrele industriale ale U.R.S.S., din care, în schimbul produselor agricole și producției industriei alimentare, se importau petrol și cărbune, fontă și oțel, mase plastice și metale neferoase, tractoare, camioane și automobile, excavatoare și mașini agricole, mașini-unelte și utilaje industriale, obiecte de consum popular. În situația în care producția republicii nu se dezvoltă pe o bază proprie, ci pe materia primă importată, dreptul R.S.S. Moldovenești la o existență independentă era o ficțiune. Mai mult decât atât, majoritatea întreprinderilor industriale și, totodată, cele mai rentabile au fost amplasate pe teritoriul fostei R.A.S.S.M., ceea ce constituia, de asemenea, rezultatul unei politici cu bătaie lungă. Deținând pârgghiile de conducere, ministerele panunionale și unional-republicane au promovat politica afluenței masive pe teritoriul R.S.S.M. a populației din exteriorul republicii, adusă pentru construcția unor noi întreprinderi industriale în condițiile unui surplus local de forțe de muncă. Această politică a condus la reducerea substanțială a cotei populației autohtone în sfera industrială, la devalorizarea statutului limbii, culturii și tradițiilor noastre în diverse ramuri ale economiei, la instruirea, în instituțiile de învățământ superior și mediu, preponderent, sau chiar exclusiv, în limba rusă. În urma „industrializării rapide”, s-a ajuns, pe de o parte, la înglobarea rigidă a R.S.S.M. în complexul militar-industrial panunional, la aservirea industriei locale resurselor de materii prime ale U.R.S.S. și finanțarea ei centralizată, iar pe de altă parte, la un grav dezechilibru etnodemografic.

Consecințele ecologice ale politicii social-economice promovate de regimul comunist pe parcursul deceniilor postbelice au fost, de asemenea, dezastruoase.

Ar putea urma replica oponentilor noștri: oamenii aveau un serviciu, o pensie asigurată, servicii medicale de stat, învățământul era gratuit. Așa este. Statul socialist și-a asumat rolul de filantrop paternal, dar acest paternalism era al unui stat producător al iresponsabilității și dependenței indivizilor atât în domeniul vieții publice, cât și în cel al vieții private. Or, într-un stat totalitar, egalitatea poate fi maximizată doar pe seama libertății, astfel încât egalitatea și fraternitatea autentică sunt distruse. Iată de ce trecutul totalitar nu ne poate oferi soluții pentru prezentul și viitorul nostru și al copiilor noștri.

20 Limba ROMÂNĂ

Principalul pilon al regimului totalitar comunist a fost Partidul Comunist unic care a confiscat autoritatea publică. Conducerea de partid a comandat și a comis crime în masă, represiuni și deportări calificate drept crime împotriva umanității, a instrumentat o ideologie represivă, a exercitat un control cvasitotal asupra societății și indivizilor aparate. Partidul Comunist și organele sale de represiune sunt principalii responsabili de toate ororile produse în epoca sovietică. Obedient ordinului conducerii P.C.U.S., C.C. al P.C.M. s-a opus până în ultimul moment procesului de suveranizare și dobândire a independenței de stat a Republicii Moldova, fiind declarat, după puciul din august 1991 de la Moscova, în afara legii.

Comisia a stabilit că Republica Moldova de astăzi este rodul și rezultatul mișcării de emancipare democratică și națională de la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut, este expresia actului de voință politică de secesiune de fosta U.R.S.S. și de integrare pleneră în lumea liberă și democratică.

Comisia a efectuat o inventariere a crimelor, ororilor, atrocităților abuzurilor și nedreptăților comise de regimul totalitar comunist între anii '20-'90 ai secolului XX, care include:

- 1) extinderea dictaturii Partidului Comunist unic în zonele incluse în R.A.S.S. Moldovenească și misiunea de subminare și subversiune a acestei entități în raport cu România și populația din Basarabia, de cap de pod al revoluției mondiale bolșevice;
- 2) instituirea unui mecanism diabolic de represiune (CeKa, GPU, OGPU, NKVD, NKGB, MGB, KGB, Justiție și Procuratură) și aplicarea terorii în masă;
- 3) decretarea și aplicarea unei legislații discriminatorii antiumane;
- 4) impunerea unei ideologii a urii de clasă, a urii față de ființa și demnitatea umană, exacerbarea propagandei anticreștine și a xenofobiei;
- 5) mutilarea spirituală a moldovenilor prin impunerea unei limbi artificiale, străine de limba română, și a unei identități contrafăcute ideologic;
- 6) interzicerea cugetului liber, a dreptului de asociere, a liberei inițiative, exterminarea și marginalizarea intelectualității;
- 7) lichidarea țărânimii ca clasă prin colectivizarea forțată și deportările de la începutul anilor '30 ai secolului XX;
- 8) foametea cumplită din anii 1932-1933;
- 9) declanșarea represiunilor împotriva așa-numitelor „elemente antisovietice” și „naționaliste” de la mijlocul anilor '30 ai secolului trecut, deporta-

rea și exterminarea în masă a oamenilor prin deciziile unor instituții extra-judiciare, ale așa-numitelor „troika”;

10) ocuparea, prin dictat, la 28 iunie 1940, a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța în urma tranzacției sovieto-germane din 23 august 1939 și a înțelegerilor secrete ulterioare dintre U.R.S.S. și Germania nazistă;

11) realizarea unui transplant de sistem sovietic în teritoriile românești ocupate și impunerea cu forța a regimului totalitar comunist;

12) aplicarea terorii împotriva frunțașilor vieții publice, intelectualilor, slujitorilor cultelor și oamenilor simpli rămași în teritoriile ocupate, comiterea unor asasinate din motive de ură de clasă;

13) exodul forțat al zecilor de mii de oameni, intelectuali, în primul rând, din teritoriile ocupate de U.R.S.S.;

14) formarea abuzivă a R.S.S. Moldovenești și sfărtecarea teritorială a Basarabiei;

15) interzicerea alfabetului românesc și a limbii române și impunerea alfabetului rusesc, prin Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. din 11 noiembrie 1940;

16) anularea abuzivă a dreptului la cetățenia română prin Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. cu privire la restabilirea cetățeniei sovietice de către locuitorii Basarabiei și la dobândirea ei de către locuitorii Bucovinei de Nord din 8 martie 1941;

17) deportarea în regiunile îndepărtate ale U.R.S.S. a zecilor de mii de oameni nevinovați la 13 iunie 1941;

18) mobilizările forțate antebelice și postbelice a zecilor de mii de tineri pe șantierele de muncă (FZO) din U.R.S.S. și înrolarea lor în Armata Sovietică;

19) arestările și epurările operate de organele sovietice de represiune în primii ani postbelici;

20) foametea organizată din 1946-1947;

21) deportarea în regiunile îndepărtate ale U.R.S.S. a zecilor de mii de oameni nevinovați la 6 iulie 1949;

22) lichidarea proprietății private, confiscarea bunurilor materiale ale țăranilor și colectivizarea satului;

23) prigoana împotriva Bisericii și a slujitorilor cultelor, închiderea, profanarea și demolarea locașurilor de cult;

22 Limba ROMÂNĂ

- 24) deportarea pentru credință în regiunile îndepărtate ale U.R.S.S. la 1 aprilie 1951 a credincioșilor confesiunii „Martorii lui Iehova”;
- 25) ofensiva ideologică și propagandistică împotriva scriitorilor și valorilor noastre naționale;
- 26) sovietizarea, rusificarea și deznaționalizarea populației prin sistemul de educație și cultură, aparatul administrativ, mass-media și propagandă;
- 27) manipularea și deformarea conștiinței identitare prin falsificarea istoriei, impunerea unor ritualuri, monumente și simboluri străine firii noastre;
- 28) negarea identității românești a populației majoritare și inocularea românofobiei;
- 29) instrumentarea unui regim al „terorii memoriei”, al controlului, al constrângerilor și al persecuțiilor individualității umane pentru cea mai mică încercare de gândire liberă în raport cu regimul totalitar comunist;
- 30) promovarea unei industrializări și urbanizări de tip colonial, cu grave consecințe pe plan etnodemografic;
- 31) înregistrarea unor mari dezechilibre ecologice și a unor urmări nefaste pentru sănătatea populației în urma experimentelor în sfera agriculturii bazate pe chimizarea și concentrarea excesivă a producției agricole;
- 32) formarea unei caste privilegiate a aparatului de partid, a nomenclaturii care a confiscat și a concentrat puterea absolută, a profitat de aceasta și a parazitat pe spatele cetățenilor simpli, servind interese străine.

Plecând de la cele expuse, Comisia susține ferm și univoc că regimul totalitar comunist a fost de la început și până în ultimul moment al existenței sale un regim criminal și represiv, abuziv și inuman, lipsit de orice urmă de legitimitate. Transplantat din R.A.S.S.M. în Basarabia în urma unui act de dictat, acesta a fost totodată un regim de ocupație străină sovietică, din acea clipă și până la înlăturarea și prăbușirea sa în anii 1990-1991.

Comisia propune condamnarea oficială a regimului totalitar comunist din R.A.S.S. Moldovenească și R.S.S. Moldovenească drept unul care a comis acte de genocid și crime împotriva umanității, prin teroare în masă, represiune politică, foamete organizată, deportări, violarea demnității umane și a drepturilor fundamentale ale omului.

Comisia propune onorarea și comemorarea tuturor victimelor regimului totalitar comunist, tuturor victimelor Holocaustului, tuturor celor care, în anii crunți de teroare, represiune și opresiune, au avut de pățimit, precum și tuturor celor care în acești ani, prin fapta, verticalitatea și cuvântul lor, au opus rezistență regimului totalitar comunist, punându-și viața și libertatea în pericol.

Având în vedere necesitatea debarasării de moștenirea grea a regimului totalitar comunist, a distanțării ireversibile de acest regim, Comisia formulează următoarele propuneri:

- 1) condamnarea regimului totalitar comunist din R.A.S.S.M. și R.S.S.M. drept unul care a comis crime împotriva umanității, precum și condamnarea morală a acțiunilor tuturor acelor persoane care au participat la comiterea crimelor regimului totalitar comunist;
- 2) interzicerea utilizării noțiunii de „comunist” și a derivatelor acesteia în titlaturile formațiunilor politice, în denumirile unor instituții și întreprinderi publice și private, precum și interzicerea utilizării și propagării în scopuri politice în spațiul public a simbolurilor totalitare, deopotrivă, comuniste și naziste, în conformitate cu Rezoluția OSCE din 2009 cu privire la reunirea Europei divizate prin promovarea Drepturilor Omului și Libertăților Civile în sec. XXI;
- 3) elaborarea și adoptarea neamânată a Legii Lustrației;
- 4) repunerea victimelor regimului totalitar comunist și a urmașilor lor în drepturile lor juridice, morale și materiale depline prin amendarea cadrului juridic în vigoare sau adoptarea unei legi noi;
- 5) eternizarea memoriei victimelor regimului totalitar comunist și a participanților la mișcarea de rezistență prin ridicarea în orașul Chișinău a unui complex memorial, deschiderea unor muzee locale, instalarea unor plăci comemorative în locurile comiterii crimelor și ororilor comuniste;
- 6) declararea zilei de 23 august ca Zi Europeană a Comemorării Victimelor Regimurilor Totalitare și Autoritare, care să fie marcată cu demnitate și imparțialitate, în consens cu Rezoluția din 2009 a Parlamentului European cu privire la conștiința europeană și totalitarismul;
- 7) declararea zilelor de 13 iunie (1941), 6 iulie (1949) și 1 aprilie (1951), în care au avut loc deportări masive, drept zile naționale de comemorare a victimelor regimului totalitar comunist;
- 8) formarea unei comisii de experți care să evalueze daunele materiale pricinuite de regimul totalitar comunist;
- 9) aprobarea unui program de stat pe termen lung privind investigarea în profunzime a regimului totalitar comunist;
- 10) reorganizarea Arhivei organizațiilor social-politice din Republica Moldova în Arhiva regimului totalitar comunist din Republica Moldova, cu transmiterea tuturor fondurilor de arhivă din depozitele speciale ale Ministerului de Interne, Serviciului de Informație și Securitate, Ministeru-

24 Limba ROMÂNĂ

lui Afacerilor Externe și al Integrării Europene, a fondurilor Procuraturii Generale, precum și a altor fonduri ce reflectă esența regimului totalitar comunist în fondurile arhivei respective și asigurarea accesului neîngrădit la toate aceste fonduri;

11) crearea unui institut de studiere a totalitarismului;

12) elaborarea unui manual de istorie a regimului totalitar comunist și introducerea în sistemul de instruire și educație preuniversitară a unui curs de istorie a totalitarismului;

13) încurajarea desfășurării în mass-media a dezbaterilor publice privind esența inumană a regimurilor totalitare, comuniste și naziste.

14) abrogarea Legii nr. 546-XV din 19 decembrie 2003 privind adoptarea Concepției politicii naționale a Republicii Moldova, concepția fiind una tributară trecutului și ideologiei totalitare, incompatibilă cu parcursul european al societății noastre.

Avansând acest set de propuneri, Comisia subliniază că unele din ele pot fi realizate fără întârziere, altele într-un termen mediu sau îndelungat, importantă fiind continuarea sub diferite forme, în cadrul unor diverse instituții – preuniversitare, universitare, de cercetare, mass-media etc. – a activităților inițiate prin instituirea sa. Numai astfel vor putea fi obținute rezultate reale în asanarea climatului social, politic și moral din societate.

Comisia are convingerea că numai prin asumarea adevărului istoric ne vom putea simți într-adevăr oameni liberi, vom fi mai puternici, mai deschiși către noi înșine și către lumea externă, mai uniți, vom avea mai multă încredere în forțele noastre și în ziua de mâine, în viitorul nostru european.

Comisia face un apel la bunul nostru simț și la memoria noastră colectivă. Nu avem dreptul să uităm, nu avem dreptul să fim indiferenți. Prin asumarea și însușirea adevărului istoric, nu vom permite niciodată nimănui să pună la îndoială dreptul nostru la o viață demnă și liberă într-o societate liberă, prosperă și democratică. O reconciliere civică este necesară, este posibilă numai prin asumarea adevărului istoric, oricât de greu și de amar ar fi acesta.

31 mai 2010